

"עם כניסה היום לש"י עגנון"

מקורות ועיוון

בשלימות שעברת; דוקא ב"ימים גוראים", ימי' חשבון הנפש והחשובה, וכן בחג הפסח, זמן ביעור חמץ — "חמצ" תרתי משמע — נימוחה; אם ברoil הוא — מתפוץ" (סוכה נב, ב). או ימי' זיכרון, כמו יום הזיכרון של משה רבינו או יום הזיכרון של גדליה קלין⁴ — מונסה המספר לעשות את חשבון נפשו, לטהר את ביתו ולהיות טהר; בימים אלה אין המספר מסוגל לחזות בהוהה בלבד ולשוחות במקום אחד בלבד, ומכאן — נדרדו במקומות ובזמן, מן הארץ לחו"ל, מימי' הוקנה לימי' הבגרות, ומהם לימי' הילדות, מדורנו אל הדורות הקודמים, ומכאן — אף מן המזיאות אל החלום וההויה.

אף עלילתיו, "עם כניסה היום" — זמנה עם בניו סת היום, הוא יום הכליפורים, ש"זהו יום טוב קדוש שכלו אהבה וחיבת ורחמים ותפילת, שבאותו היום תפילהו של אדם חיבה ומקובלית יותר מכל הימים"⁵.

ובכן, לא תאריך מסויים של שנה — או תקון-פת שניים, כמו ביצירות אחרות של שי עגנון, שאפשר לקבוע לפקרים את זמן עלייתן בדיאלקט של פרשת השבוע, ("והיה העקוב למישור"), למשל) — אלא יום קבוע ועומד במסורת ישראל, שהוא אחד הסימנים של ספרי "ספר המעשים". וזה הטעם לכך נتون שי' עגנון — כרךמן: "יש עתים ומנים בשנה שמותנים מלכחה להיות עותים עושים בהם בכל שנה ושנה אותן עותים, ואפללו מחשבות אדם ומעליי לב חזורים ונשנים באותה עת ובאותו יומן, כליאלו אנו ומעשינו ומה-שבות לבנו سنיפים سنיפים לזמן, כל שכן יום הכליפורים, יומו של הקדוש ברוך הוא, שנפשו של אדם, חלקו של הקדוש ברוך הוא, מבקש לתידק בון, זיין שום חילוק היוון אדם מצויה, בלה מוקם שההוא מתגלגל ממחשובתו מותגללות עמו".⁶

"תנא דברי ישמעאל: אם פגע לך מנול זה — משכנו לבית-המדרשה; אם אבן הוא — נימוחה; אם ברoil הוא — מתפוץ" (סוכה נב, ב).

"איין יציר הרע נגנס לבית-המדרשה" (shore טוב, תהילים ק"ט).

אביוריו של הסיפור, "עם כניסה היום" הם אלו של "ספר המעשים"², וכמידת החידושים, שיש בספרים אלו, כן מידת החידוש בספר, "עם כניסה היום" לעומתם, וקדום כל נצבע על הצד-דים השווים של "ספר המעשים" ול"עם כניסה הימים", ואחר כך נתעכב על יהודו של ספרונו. כל ספרי "ספר המעשים" וכן ספרונו, "עם כניסה היום" כתובים בלשון מדבר והם רצופים עליות, שבמוכרו עומד המספר ומצבע על הדור-

רות שעבריו או על זמנים שאבדו. עלילות הספרים שב"ספר המעשים" מתרחשות לרוב ביוםיים מיוחדים או בסמסר להם. הספר, "לבית אבא", הפונה את "ספר המעשים", זמן עלייתו סמסר לחג הפסח ובחג הפסח; "הבית" — עברב פסח ובפסח; "הנרות" — עברב שבת; "התזמורת" ו"בדרכ" — עברב ראש-השנה וב-ראש-השנה; "על התורה" — בשבת שבתוב; "פי שנים" ו"טלית אחרית" — עברב יום-תיכפו-רים ובימים-הכיפורים; "פתח שילה" — בשבת ובמוצאי שבת, בו' באדר, שהוא — לפי המסורה — יום הלידה ויום הפטירה של משה רבינו; "המכtab" — יום הפטירה של אחד מגדולי הדור.³ ואין זמן של עליות אלו מקרה: החגים והמוני, שפטעו צורותם המסורתית ולידי גיבוש של צורה חדשה לא הגיעו, מחזיקים במספר את הצורך

וזה, היא נפטרת מן העולם, אחרי שם כל הקדושה, עם הקדושה נשחתה מבעליה לכתוב גם למען שתוכל „להידבק" בו. משנתנה כבר אפה העולם המאגי וגיל-ר בתשימי הקדושה שנעודו לו. פוטרת היא עצמה מן העולם, בעשהvr כרך היה לעצמה ייחוד חדש, היא מקד-י חדשים. את כל עולמו הקולק-צת האלוהית. את הקהיל הקדוש, מקדשת לעצמה. כרך היה נצמדת לת"ב לה לעולם. וכשהיה מבצע געיה השעה היה בא ליד התלה-זיה מתיו ניצוצות של דיו ולא אפיקו אותן אחת כהוגן". על כן, וילקווא מגניין יהודים שלא תדא לשפטם בחגיגת סיום ספר התו-קצת הסדין מעל האספקלריה, נ: סילק גם את המהיצה האה-ינבו לבינה: "באותה שעה נתעו-אצל השולחן ונטל את הגוצהיות בספר אשר כתוב לנשمة לмерים מתגברת וחולכת, והיא בותמי האחרות. חברו שתי הוינו-היא עכשו כלואה בו, בלועת מעשאו גל את הספר והגבינו כשמה גדולה והיה מפוז ומרקם תורה". עכשו הוא דיבך בה, א בו באותו ליל שמחת תורה. כל ישותה, בשם שקבעו שתי בטור המעל הלבן של ספר

יום הכהיפוריים. אל מל לא שן
ונטלי טלית אחת משתה טלה
היה בא לדי נירען שכונה²⁴
אף חורבן בית הוא גירען כ
בריחתו-מנוסתו של המספר אל
שים שצפים וועלם לפניו כדי
החסר לוaban. גם כאן, בעמידה
חשש: „הלוואי שיעמידו בעל ו
לפניהם התיבה, שבדורות האחרוני
הכיבור שידיודים להחפלה ונתרב
דים את גורוגם בניגוניהם ומשעם
החשש והעימות של בעל החפלה
הוא שוב האביר מ „ספר המעשים
ואף ההמשך על מצבו הרו
המספר בסיפורנו: „ואני הרי;
צרייך לומר בת הקטנה, תינוקת
מה"²⁷ — שוב לפניו קול מ
בת קול למשפטים הבאים: „כז
הקרקע ושתלווה בעץ" כן ע
הכנסות וכברתי ימים שעברו"²⁸.
ואכן, רבים-רבים הם אפוא
ל „ספר המעשים" ול „עם כניסה
הכיבור שבסיפורנו.

גם ליחוד שבסיפורנו.
כל עליית הסיפור מתרכזת
וליחסת בקרע גידולו של הו
שהמספר עשם אגסם גם ב „ספר
עליו בידיו, אך כאן טבועים בהם
הניגיון הראשון הוא החשת
המספר, שעומד בעוריה עם בתו ו
לה חרדה וחיממה את ידיה הקי
שהיה דלוק בעזרה", משתעשע
יבאו אנשי טוביים ויתנו לי טלי
בספק אותה שקרועה האבירים...
בת בית נפשי? לך בת בית נפ
קטן מלא אוחות, שכל מעשה א
תוי בחובים בר"²⁹.

אבל, גם כאן לפניו מוטיב
„שים" — הלא הוא התסוכה של
כשרה, שאטי וזכה בה ב-מפר
אם טלית פסלה, שסורה בפי-
טלית גנטה, צאן בה ב-ב-מפר
קנטן בלבן זיהוי... מה, מה?

ביצירת מספreno¹⁵, והרי אף האבירים של „ספר
המעשים" הם הם בת-מדרש ובתי-כנסת ובתי-
תפלות¹⁶.

וזויק: „ממעמקים צף ועלה וכו" — „מע-
מקים" תרתי משמע: גם על דרך „ממעמקים
קראייך, ה" ("תהלים קל, 1), וגם הפעלים „אף
ועלת" עומדים ליד „ממעמקים" — גם על דרך
ומשקל פסיכוןיות המעמיקים, ואם כן — אין
לפנינו מציאות ממש, כי אם מציאות מדומה —
היאנו: חלום, שוב האביר המטיב את חותמו
על סיפורו „ספר המעשים", ויש שהמספר אומר
ברורות: „השבתי על החלום שחלהמי קודם
היום, עד שהיו דבריו החלום בדברים שבキーיז"¹⁷.
או, למשל: „זה שנה וממחזה פנית עצמי מכל
העסקים בשבייל ספרי רבותינו האחוריים שהיתה
הוגה בהם. ויתרתתי על תענגוי הזמן ולא הארבתי
בשינה. אבל החלומות טובים שראית בהקייז אין
כל בעלי החלומות רואים אפילו בשנותם"¹⁸. אן,
למשל: „איןני יודע אם בהקייז ואם בחולם, אם
בחזון ואם בדמיון, או שמא אין זה לא חלום ולא
דמיון"¹⁹.

וכאן, ב „עם כניסה היום" — פעים; פעם
אתה בלשון זו: „זה בית תפילה ואלו בת חורת
שלא זוו מעיני כל הימים, ואם שכחתי אותם
בימים, היו מטללים עצם וabeiים אצלי בלילה
בחלים כבהקייז"²⁰. ופעם שנייה: „ובכן עמדות"
אני ובתי בעזירה המפולשת של בית הכנסת הגדול
ושל שני בתי המדרשות, שכל הימים היו מטללים
وابאים אצלי בחולם והיום עמדו עמי בהוויתם
משמעות".²¹

ויש והמספר יוצא בעקבות חזון האבורה,
בעקבות יום-הכיפורים האבורה. נך, למשל: „עד
שאני מבקש להתקין עצמי פגע בי ליל יום הכל-
פורים. לא של שנה וזה ולא של שנה שעברה. ולא
של שנה שלפני שנה, אלא של ימים שהייתי בן
שבע או בן שבעה"²². או: „ושוב נמצאי עמד
בלילה של יום הכיפורים בבית הכנסת. ושוב
עלות ובאותו מחשבות שהשחתי בילדותי
בליל כייפורים"²³. ואך לא נזהה דעתו, מפני
שאני מחוסר יום הכיפורים שעבר עלי ללא כלום.
הרבבה של ימים אDEM חסר, עובר הזמן בתלים חסרו-
ונתי. ברם איינו דומה למי השסר לו יום, כל שנו

גם הפתיחה של „עם כניסה היום" אין בה
חידוש לעומת „ספר המעשים" וכך אנו קוראים:
„אחרי שהחריבו האבירים את ביתי לקחת את
בת-ההקנתה על זרעותי וברוחתי עמה לעיר.
בחפותם ובמנוסה רצתי מנות אימים ובהלהليلת
ויום, עד שתגעתני שעה קודם חשיכה של ערב
יום הכהיפוריים להחר בבית הכנסת הגдол. הרים
וגבעות שליוו אותן נפטרו והלכו להם" ואני
והילדת נכננו לעזורה".

כמו בכמה סיפורו „ספר המעשים" נמצא
מספreno גם ב „עם כניסה היום" בדרך שמובילה
אל חצר בית הכנסת או אל עירות בית-הכנסת,
ולא בתוכה בית-הכנסת ולא בתוכה בית המדרש
במש.⁸

גם חורבן ביתו של המספר או שריפת ביתו
יש להם מקבילה ב „פתח שלמה", אחד הסיפורים
המרכזיים ב „ספר המעשים", ובו מאשים המספר
את מר גرسلר בשရיפת ביתו. וככה תיארו של
זה: „דבר מה נמצא במר גرسلר שכל רואו
בmeshicon אחרינו... מר גرسلר זה מכיר הוא, מן
המיוחדים שבמכיר. מאמתי אני מכיר אותו,
אפשר שערתו על רעתי מבירז אני".⁹
ולא אפרינו אם אומר שמיים שאנו מכיר אותו לא
פסקה אהבתנו... הנה, היר ימים, אני היה בחור
והוא רזין לשעשענו עד לאותו לילה שבו נשך
ביתי וכל קנייני עלו באש... מסיבות הסיבות
נחרחקי אחר-כך מר גرسلר, וקרוב היה בעניינו
שנפטרתי ממנה לעולם, מפני שהקדתי עליון,
שבעטנו נשך ביתי ומפני שהקמתי עמי בספרו
של יקוטיאל נאמן¹⁰. אותם הימים התקנתתי עצמי
לעלות לארץ ישראל והנתתי את כל תפוקתי הזמן
ומתוד שהונחתי את תפוקתי הזמן הניחני מר
గرسلר"¹¹.

והרי כבר הוכח שמר גرسلר זה הוא יצר הרע
וספרו של יקוטיאל נאמן הוא ספרו של משה
רביינו¹², והמשקיע עצמו בתורה — מניזו יצר
הרע¹³, או בלשון המוטו למאמרנו זה: „אם פגע
בר מגול זה — משכנו בבית-המדרש"¹⁴.
ואף כאן בורה מספנו אל מקומות תורה ותפיף-
לה, וכך תיארו: „ממעמקים צף ועלה בית-
הכנסת הגдол ולשמאלו בית המדרש היישן ופתח
בנוגד פתח בית המדרש החדש". — מקומות ידוועים

"בקבות הזמן האבוד", והריהו נמצא ב"ספר נאה של סידור תפילה"³² של מספרנו. אולם תקוותו של מספנו אינה מתמשת, ובewood שהוא משתעשע בתקווה זו ומשעשע את כתו „בת נשוא“, נישבה רוח בעורה ופגעה בנה הנשמה שהיא דלוק שם. נתה הנר מפני הרות ופגעה בתה. אהוה האש בכתנתה שלילית. קערתי את כתנתה מפני הדלקת אהוה בכתנתה ונשא-תיריה הילדה ערומה, שמכל שמולותיה החמודות שהיו לה לא נשתיירו לה אלא כתנת שעלייה³³.

ובכן, לפניו מוטיב העירום, העדר מלבו-שים — מוטיב חשוב ב„ספר המעשים“, והריהו ברור, אם עניינו ב傍די קודש ואלו יוצאים אף ללמד על בגדי חול³⁴.

ובכן, נכובה תקוותו של המספר: לו לא הביאו טלית נאה, ולบทו, בת נשוא, לא הביאו סידור תפילה — ולא נורם להם אפוא אלא לנשות שוב למצוא כסותם למערומיהם. והנה פונה המספר אל הגניזה, „מקום שגונ-זים ספרים קרוועים“³⁵ — הינו: העבר הגנות. אך גם שם אין הוא מוצא מאומה, שכן „בזמן שהיו ספרים נקראים היו ספרים נקראים ועכשין שני ספרים נקראים אין ספרים נקראים“³⁵ — הינו: אין כל גינוי העבר בידי הדור החדש.

וכך עולה על דעתו של המספר לפנות אל ביתו של רבי אלטר, הינו, לפי פירוש השם, הוזן; ככלומר: העבר. ואף יתרה מזו: „ר' אלטר היה המהיל שלו וברית אהבה היהת ברותה בין רבינו רבי אלטר“. — ובכן, לא רק העבר סתום, אלא העבר, שבו הוכנס המספר לבירתו של אברהם אבינו, ובינו לבין מכנים לברית זו הייתה כרותה „ברית אהבה“. לשון אחר: מכל העבר, מכל המצוות — הספרים — הגניזה, נשארת רק מצוות אחת, הלא היא מצוות ברית מילת, ואם אמרים הדברים בפועלתו של יציר הארץ, הרי יש סמוכין לעניינו בדבורי חז"ל, שכן יציר הארץ קרי גם „ערל“³⁶. ואם אמרים הדברים בערים אליגורי, עירום מצאות, — יש שוב סמויכין בדבורי חז"ל, ש„הני-חו" את דעתו של דוד המלך, כשראה עצמו ערום ממצאות, בברית מילה שבבשו"ר³⁷.

גם כאן צפואה למספר אכובה. ר' אלטר כבר

יום הכהורים. אלמלא לא שהייתי אותה שעה ונטלתי טלית אחת משתי טליתותי אפשר שלא הייתי בא לידי גירעון שכזה²⁴.

אף חורבן בית הוא גירעון כזה, ומכאן — גם בrichto-מנוסתו של המספר אל המקומות הקדו-שים שצפים וועלם לפניו כדי למצוא בהם את החסר לו כאן, וגם כאן, בעמיזתו בעורה, מטידיו חשש: „הלואי שייעמידו בעל תפילה הגון לירך לפני התיבה, שבדורות האחרונים נחטעו שלוחוי הציבור שיזדעים להתפלל ונתרבו החזנים שמכו-דים את גורם בניגוניהם ומשמעם את הלב“²⁵.

זה שוב אביזר מ„ספר המעשים“²⁶. ואף ההמשך על מצאו הרוחני והנפשי של המספר בסיפורנו: „ואני הרי ציריך היוך, ואין ציריך לומרบทי הקטנה, תינוקת שנתלה ממקו-מה“²⁷ — שוב לפניו קול מס' ספר המעשים, בת קול למשפטים הבאים: „ככיז שתלשוונו מן הקרע ושתלתו בעציז כן עמדתי לפני בית הכנסת וזכרתי ימים שעברו“²⁸.

ואכן, רבים-רבים הם אפוא הצדדים השווים ל„ספר המעשים“ ול„עם כניסה היום“, ועתה נפנה גם ליחaud שבסיפורנו.

כל עליית הספר מתרוכת בניטונות לשוב ולהישתל בקרע גיזולו של העבר — ניסיונות שהמספר עשהם אמנים גם ב„ספר המעשים“ ושלא עלו בידו, אך כאן טבועים בהם תווי יהוד. הניסיון הראשון הוא ההשתעשעות בתקווה. המספר, שעומד בעורה עם בתו הקטנה, „שעודה לה חרדה וחימה את דליה הקטנות בנה נשמה שהיתה דלוק בעורה“, משתעשע בתקווה, ש, מיד יבואו אנשים טובים וייתנו לי טלית עם טרחה של ספר אותה שקרועה האויבים... ומה מבאים לך בתה בת נשפי? לך בת נשפי ביiao סידור קטן מלא אותיות, שכל מעשה אלף בית ונקודות. תיו כתובים בו“²⁹.

אגב, גם כאן לפניו מוטיב של „ספר המעשים“ — הלא היא התשוקה של המספר לטלית כשרה, שאנו זוכה בה ב„ספר המעשים“ ומקבל „אם טלית פסולה, שחסירה ציצית אחת³⁰, ואם טלית קטנה, שאין בה כדי עטיפה... שאינה אלא סימן לקלי עולם“³¹. ואף „הסידור הקטן“ הוא

גנו¹⁵, והרי אף האכזרים של „ספר זהם בת-מדרש ובתי-כנסת ובתי-

עמוקים צפ' ועלה וכו" — „מעם-על דרך „ממעוקם (תהלים קל, 1), ואם הפעלים, צפ' ליד „מעמקים“, כי אם מציאות מדומה — ת ממש. שוב האביר המבעץ את חותמו „ספר המעשים“, ויש שהמספר אומר שבתי על החלום שהלמתי קודם זו דברי החלום בדברים שבקהלץ¹⁶.

זה שנה ומזכה פניתי עצמי מכל ספרי רובינו האחרונים שהייתי תרתי על תעוגי הזמן ולא הארובי הלומות טובים שראית כי בתקיץ אין זמות רואים אפלו בשנותם¹⁸. אן, ייודע אם בהקץ ואם בחלום, אם מון, או שמא אין זה לא חלום ולא

שם כניסה היום“ — פעמים; פעם ו: „זה בית תפילה ואלו בת תורתני כל הימים, ואם שחתתי אותם זلطלים עצם ובאים אצל בלילה צי²⁰ ופעם שוניה: „ובכן עמדתי היה המפולשת של בית הכנסת הגדול המדירות, שכל הימים היו מטללים בחלום והיום עמדו עמי בהוויתם

ספר יוצא בעקבות הזמן האבוד. כך, למשל: „עד להתקין עצמי פגע בי ליל יום הכל-שנה זו ולא של שנה שעברה. ולא ני שנה, אלא של ימים שהייתי במנוחה“. או: „ושוב נמצאת עמדתם והכיפורים בבית הכנסת. ושוב אותן המחשבות שחששתי בילדותי מ"ס²³. ואף לא נחה דעתו „מפני יום הכיפורים שעבר עלי ללא כלום. אדם חסר, עבר הזמן בטלים חסרו. נו דומה למי שחרר לו يوم, כל שכן

"בתוי-עיניים" — בפסוטם:
קה שעל פניו המים" הריהי!
טהורים ומיטהרים והם מקבלים
ביצירתו של מספּרנו.⁴⁸
ובכן, גם כאן לא קם מושיע
הקטנה, בת נפשו, מבקשת גם
קדושים אלו — ומשמעו של ר' יוסי
הוא ייאוש, שכו — נדייק —
נפשו, עומדים עדין בעוררת המ
הכנסת הגדול ושל שני בתוי-
לא הצליחו להיכנס אפלו לאחן
המספר אינו גענה לבקש
והוא מшиб: "אי מקום שנoso
ונזכר, שמצוֹן כאן בעבר בגינוי"
רוכך כך: פעמים שהוא מתלב
ופעמים בדמותו ילדה. וכשהיא
ילדת אל האמר נשתקת טהו
לומזו לך באה, שהיא מתחאות
פת לחזרות לטהרותה כתינוקת ש
שהוא טיפש מחליף את הצורך
חכם מחליף את הצורך ברצון
ומספרנו מחליף את הצורך נ
והו ומשתוקק ונכסף להחויר א
תינוקת שנותלה ממלומה.⁵⁰

קת שאין בה חטא.⁵¹
וכך: "הנותן עיניים לראות
התה את עני ואת אוני לבית
בית המדרש היישן היה מלא יהוד
הכיפורים.
וכאן מתר מספּרנו את תגובתו: "נכסה
עברית בידי ותפסתי אותו בזקנו והתחלה מתלש
בשערו. מרוב התמייה עמד ולא זו. ודין הוא
שיתמה, ש אדם נמוד כמותי מרים יד בגבונו
שכמאותו. ואך אני הייתי תמייה, היאך אדם חולש
שכמאותי הרים יד בעל גות, שם היה פושט ב-
ידיו לא הייתה יוצאה ממנה שלם".⁵²
וגם כאן משתמש מספּרנו — כדרכו וכשיטתו
ביצירתו — באזהה חז"ל, שתיארו את יציר הרע
כהר גובה.⁵³ כלומר: החליפו את האלף בית
ובאה בה צה דה.

וכך הוא גם התיאור הבא: "בא אדם אחר
גבוח ובעל איברים, שהיה משתבח שהוא מאוחבי.
תליתי בו עני וציפיתי שיפריד בינו. נטל בתוי
עינוי וניגבם ונתנמו בחוטמו. הוריק הלובן שב-
ליך, שם דף הטהרה שמרחיצים עליו את
המתים. שערה היה סתום והוא עוטף אותה".⁵⁴
סיטואציה זו מתחארת מלאיה ע"י האבירים אלה.
ובשוב מבנה המספר את מבטו אל הגינוי, אך
למיים והוריקו עינוי כקשטים המפו-
הוז צוירון מצאה מעוגנת — שעליה עוד

מת מומן, והסעה הקטנה של זוגנים ווקנות, שוגם-
צאת בבריתו של רבי אלטר, אפילו לא הדליקו עם
חשיכה של יום הכיפורים, "בר החיים" — תרתי
משמעותו: הוא מהליף בין אשת ר'
אלטר ובין בתו של זה; הוא מסתפק בבעל האי-
גרת, — ש, הכל שומעים ומקשיבים ומנגבים את
עיניהם" — אם זו היא משל ר' אלטר, שכבר
מת, או של נeldo, "גד חבריו, שהה משכים ומעריב
בבית המדרש. יום אחד השכים ולא הור. אמרים
שני לילות קודם שנuttleם ראתה אותו מיניקתו
בחולם כשונצת עוף משונה מבצבצת מראשו
וצוחת אה בטה צה דה".⁵⁵

ובכן, גם בבית ר' אלטר, "pegg הרוח" ונשא
את נeldo גד שהיה מהובשי בית המדרש. במקום
תורת אל-בית — "אלך ובית שבאים כאחד ויש
שם קמצ' תחת האלף... הם נקראים אב... איזה
אב גדול מכל אב? וזה אבינו שבשמי, שהוא
אבי שלוי והוא אביך שלך והוא אבא של העולם
כלו" — באח תורה, "אה בטה צה דה".

אבל, התיאור הגורטסקי של חלום מיניקתו של
גד, שראתה אותו לפניו העלם, כשונצת עוף
משונה מבצבצת מראשו וצוחת אותיות לאתניות
אלו במקום אלף בית, אינו חדש כאן,
והרי דוגמתו נמצא בסיטואציה דומה ב-, בדמי-
ימיה", שבת מתנגשים ההשלה וערכי בית-
המדרש זה בוה. גם שם מספרת קילא, האשה
אשר על הבית, את חלומה למילדר כדי לגרש
את המורה מנו הבית. וזה חלומה: "אשכזוי קטן
ראיתי ומגונפת אדומה בראשו... גח ופהק, ומאו

קמתי אתעטש".⁵⁶ — חלום גורטסקי המקביל
لتיאור חובי בית-המדרש, המדקלמים שיריים
אשכזויים;⁵⁷ כלומר: החליפו את אלף בית

1. "עד הנה", עמ' קעא-קען.
2. "סמור ונוארה", עמ' 103-9.
3. ראה ספרי הנ"ל, עמ' 157.
4. "עד הנה", עמ' קעא. הכוינו
מספרנו את יום ה兜רדים, י"ז
שתי תפיסות: אהת בכינוי:
אהבה" — הלא היא זו, שמספרנו

5. "עד הנה", עמ' נוארה, עמ' 157.
6. עינוי מקרה בש"י עגנון ובח"ה

7. ראה ספרי הנ"ל, עמ' 157.
8. עינוי מקרה בש"י עגנון ובח"ה

9. ראה ספרי הנ"ל, עמ' 157.

פתחותם היו, וההיכל היה מלא ספרי תורה ישנים, ומתקודם ספרי הتورה הבאה ספר חדש עותה מעיל אדום עם נקודות כסף. זה הספר שכבתבי אני לעילוי נשמה ימים שעברו".⁵³

וזאי, שפושטם של משפטים אלו הוא, שהדבר רימם אמרים בספר תורה חדש, שהמספר כתבו ל„עלוי נשמה ימים שעברו“, ואעפ"כ יש לדליק: „ספר חדש“, ולא ספר תורה חדש; „זה הספר“, ולא זה ספר התורה — ואם כן, היא יצירתו של מספרנו, אשר עגנינה בימים שעברו, ויש שלפר-קים הוא מהרhar: „אף נתקה חלמודי עלי וננה-מעטה עובדתי בעניינן. התחלתי שואל את עצמי, מה מקום לעובודה. זו בזמנו שארץ מתחדשת ואנשים חדשים מחדשים את הארץ במעשיהם“. ⁵⁴

אם כן, לפניו כאן מעין הרהורי תשובה על מיעוט דמות עבדתו, שהרי בזוכתה: „נתעתפה עלי נפשי ועמדתי והתפלתי בעטופי טליתות ובצעלי קיטלים. ואף לילדתי הקטנה שנונגה חורה מתח שנותה על כל חפילה ותפילה בנגגו-נים ערבים שלא שמעה כל אוזן מועלם“.⁵⁵

ובכן, זורי שיבתו של מספרנו, שיבת העוזרת, ולא לבית-הכנסת ולא לבית-המדרשה, ואף התפילה והתעתפות נפשו לא בא לו אלא בזוכת ספר חדש... זה הספר שכבתבי אני לעילוי נשמתה ימים שעברו“. ⁵⁶

ודוק: „עלוי נשמה ימים שעברו“ על משקל עילי נשמות שהלכו לעולמן, ואין להשיבו — ותו לא מידי.

הערות

גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיוון הכהנים, שבון בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין — שלא לביש את מי שאין לו — וחולות בכרמים. ומה הן אומרות? „בתרור, שא עיניך וראה מה אתה בורך לך וכי?“ (תענית כו, ב); והתפיסה השניה היא: „יום הכהנים יום קדוש... ורחמים ותפילה“ — זו המקובלות כיום. ⁵⁷

ראה ספרי הג"ל, עמ' 83—84.

„בתים-עיגנים“ — כפסותם: משקפיים, ו„היריו-קה של פני המים“ תריהי ניגוד גמור למים טהורים ומיטהרים והם מקבילים למים שאובים ביצירתו של מספרנו.⁴⁸

ובכן, גם כאן לא קם מושיע למספרנו, ובתו הקטנה, בת نفسها, מבקשת גם לברוח ממקומות קדושים אלו — ומשמעו של רצון זה ברור, הלא הוא יאוש, שכן — נדייק — מספרנו ובתו, בת-نفسו, עומדים עדין בעוראה המפולשת של בית-הכנסת הגדול ושל שני שני בת-המדרשות, ועודין לא הצליחו להיכנס אפילו לאחד מהם.

המספר אינו גענה לבקשת בתו, בת نفسها, והוא מшиб: „אי מקום שנסתה שם?“ וזהו נזכר, שמצוין כאן בעבר בגינוי דבר גדול; „בקיד-רובך: פעמים שהיא מתלבשת בדמות זקנה ופעמים בדמות ילדה, וכשהיא מתגלית בדמות ילדה אל תאמר נשמתך טהורה כילדת, אלא לרומו לך באה, שהיא מתאהוה ומשחוקת ונכס-פת לחזר לטהרתה כתינוקת שאין בה חטא. מי שהוא טיפש מחליף את הצורך בזורת, מי שהוא חכם מחליף את הצורך ברכzon“. ⁴⁹

ומספרנו מחליף את הצורך ברכzon והוא מטה-ווה ומשחוקק ונכסף להחזר את „בתו הקטנה, תינוקת שנולשת ממוקמה“, „לטהרתה בתינו-קת שאין בה חטא“. ⁵⁰

וכך: „הנותן עיגנים לראות ואונינים לשמען הטה את עיני ואת אוני בבית המדרש הישן“. ⁵¹

בית המדרש היישן היה מלא יהודים ושעריו ההיכל

עד עיונו — לא מצא דבר כדי לכוסות מי בתו, בת نفسها. גם כאן בעוראת בית המשפט יש רע, והוא: „בא לו אדם אוור ובעל זקן גוחט בין שניו את שייריו הסועודה ציא את כריסו הרחבה ומרחיב לו את מבני שידע שאלקים לא יברת ואין הבית בנו שעה קלה והחליק לנו כך אמר דבר שימושם לשתי

— זה יש דוגמו ביצירת מספרנו — גرسلר ב„פתח שלמה“: „הוא עשה בני דרכים, — בחזחה לארץ היהו חוק בבנות האקרים ובפושטי העם ישראל הוא משטה בכל אדם. והוא על פי שהוא שビル ובעל ניסין, ואך על פי שהוא יי' בשרו ניכר מלחמת השכלתו“. ⁴⁸

החיטוט בשניים יש לו משמעות פרנו. וכן הוא מחר עצמו ב, פ' פכתה פני מן המסובים וחיטותי ביין נתקעו לו שייריו אוכליין בין שניי-צאים“. ⁴⁴ — וגם כאן מדובר ביום-

נאר מספרנו את תגובתו: „נכבה והפסתי אותו בזקנו והתחלה מתהלך ב' החמיהה עמד ולא זו. ודין הווא זם גמור כמוותי מרין יד בגבנהן פ' אני היתי תמייה, היאך אדם חלוש ים יד בעREL גות, שאם היה פושט בכי ני' יוצא ממנה שלם“. ⁴⁶

משתמש מספרנו — כדרכו וכשיטתו באגדת חז"ל, שתיארו את יצר הרע:

1. „עד הנה“, עמ' קעא-קען.
2. „סמור ונראה“, עמ' 249—103; ראה ספרי עיוני מקראי בש"י עגנון ובה' חז"ו, עמ' 162—133.
3. ראה ספרי הג"ל, עמ' 157.
4. „עד הנה“, עמ' קעא. הכהנים, שבם מכנה מספרנו את יום הכהנים, יש בהם מוגגת של שתי תפירות: אחת בכינוי: „יום טוב... שכלו אהבה“ — הלא היא זו, שסורה רבן שמעון בן

מabit בנו כמו שרואה במחוזות לשע-

ב הבהירו בת עינוי כקששים המפו-

קו עינוי כירוקה של פני המים.“.

ג. בחת / "עם כניסה היום" לש"י עגנון

- .45. ראה העירה. 42.
.46. וכך דרש רבי יהודה ברבי אל מביאו הקב"ה ליצר הרע ושבני הרשעים; צדיקים — נורשעים — נדמה להם כחוט וחללו בוכין; צדיקין בוכין יוכלו לכבוש הר גבה כוז ואומרים: היאך לא יכולנו לראה הוה" (סוכה נב, א).
- .47. ראה העירה. 42.
.48. ראה ספרי הנ"ל, עמ' 31—32.
.49. ראה ספרי הנ"ל, עמ' 31—32.
.50. ראה ספרי הנ"ל, עמ' 31—32.
.51. ראה ספרי הנ"ל, עמ' 31—32.
.52. ראה ספרי הנ"ל, עמ' 31—32.
.53. ראה ספרי הנ"ל, עמ' 31—32.
.54. ראה ספרי הנ"ל, עמ' 31—32.
.55. ראה ספרי הנ"ל, עמ' 31—32.
.56. וכך דרש רבי יהושע בן לוי: "שבעה שמות יש לו ליצר הרע: הקב"ה קראו: רע, שנאמר בראשית ח, 21) כי יצר לב האדם רע מגעורי; משה קראו: ערל, שנאמר (בראשית י, 16): יזמל-תם את ערלת לבכם'; דוד קראו: טמא, שנאמר (תהלים גא, 12): 'לב טהור בראש-לי, אלהים' — מליל דאייכא פמא; שלמה קראו: שונגן, שנאמר (משלי כה, 21): 'אם רעב שונגן, האכל-להתו להם; ואם-צמא, השקחו מים; כי גחלים אתה והותה על-ראשו, וה' ישלם-לן'. אל תקרי: ישלם-לך, אלא ישילמו לך; ישעה קראו: מכשול, שנאמר (ישעיה גז, 14): 'סולו סולן, פנו-דרך, הרימו מכשול מדרך עמי'; יחזקאל קראו: אבן, שנאמר (יחזקאל לו, 26): 'ויחסורי את לב האבן מבשרכם, וננתתי לכם לב בשרי'; יואל קראו: צפוני, שנאמר (יואל ב, 20): 'יאת הצפוני ארליך מעלייכם' (סוכה נב, א).
.57. וכך שנוינו בבריתא: "חביבין ישראל, שטובנן הקב"ה במצוות: תפילה בראשיתו ותפילה בזרועו. עותה הן, וציצית בגדייהם, ומנותות בפתחיהם. וועל-תנו אמר דוד (תהלים קיט, 164): 'שבע ביום הלתיך על משפטיך צדקך'. ובשבע שונכns דוד בבית המרחץ וראה עצמו עומר ערום. אמר: אויל לי, שאעמדו ערום ולא מצואה. וכיוון שנזכר במיליה שבבשוינו — נתישבה דעתנו. לאחר שיצא, אמר עליה שירה, שנאמר (שם יב, 1): 'למנצח על-הشمינית — מזמור לדוד' — על מילה, שנייה-נה בשמיינו" (מנחות מג, ב).
.58. "עד הנה", עמ' קעד.
.59. "על כפות המגעל", עמ' יב.
.60. שם, עמ' כב. ראה ספרי הנ"ל, עמ' 29—31.
.61. "עד הנה", עמ' קעה.
.62. "עד הנה", עמ' קעה-קעו.
.63. "סמור ונרא", עמ' 147—149.
.64. שם, עמ' 134—144.
.65. "סמור ונרא", עמ' 132.
.66. שם, עמ' 141—142.
.67. "עד הנה", עמ' קע.
.68. "סמור ונרא", עמ' 131.
.69. "סמור ונרא", עמ' 135, 130, 135, 136, 134, 136, 137, 138—139.
.70. מהותו האליגורית של "עם כניסה היום" אינה מוציאה מכלל את האפשרות לראותה במשמעותה: "חרום וגבועות שליוו אותנו נפזרו והלכו להם" תבונה אליגורית על דרך המדרש: "אשר עני אל ההרים" — אל ההרים" (ילקוט תהילים התעה), וכן: "אל ההרים לא אכל" — שלא אכל בזכות אבותיו" (סנהדרין פא, א), וגם כן: "הרדים" — קרי: הרים. וראה, למשל, סיירו "זכות אבות" ב"האר והעצים", עמ' פד—פה.
.71. "סמור ונרא", עמ' 104, 107, 135, 136, 137.
.72. הפתיחה: "מאמיתו אני מביר אותו וכוי" היא היא והפניה במדרש אגדה: "מאמיתו יצר הרע שולט באדם?" (סנהדרין צא, ב), וטיממו של המשפט מתקבל למדרש: "תינוק בן חמוץ, בן שושן ושבע ושמונה ותשע שנים חוטאים, אלא בגין עשר ואילך הוא מגדל יצר הרע" (תנומה בראשית ז).
.73. "בראתך יצר הרע ובראתך לו תבלין — תורה" (קידושין ל, ב), וראה העירה 12.
.74. "סמור ונרא", עמ' 148—149.
.75. ראה "מסות על סיירוי שי עגנון" לב' קורצוויל, עמ' 94—86; ראה ספרי הנ"ל, עמ' 147—150.
.76. ראה העירה 9.
.77. סוכה נב, ב.
.78. "אורות נתה ללון" — הפרקים שני ושלישי ואר-בעה ושלשים — למשל.
.79. "סמור ונרא", עמ' 104, 107, 126, 128, 145, 157, 167, 183, 202, 213, 167, 157.
.80. שם, עמ' 134.
.81. שם, עמ' 223—224.
.82. שם, עמ' 232.
.83. "עד הנה", עמ' קע.
.84. שם, עמ' קע.
.85. "סמור ונרא", עמ' 131.
.86. "סמור ונרא", עמ' 132.
.87. שם, עמ' 141—142.
.88. "עד הנה", עמ' קע.
.89. "עד הנה", עמ' קע.
.90. "סמור ונרא", עמ' 134.
.91. "עד הנה", עמ' קע.
.92. "סמור ונרא", עמ' 135, 130, 135, 136, 134, 137, 138—139.
.93. "עד הנה", עמ' קע.

רין" ... „לקבל"ו, ולא לאכילה אלא „בכדי שייעשו"
(ביצה כה, ב). „מפולם" — מכוסה פלומה, בוץ
ותיט.

.49. „עד הנה", עמ' קעה.

.50. שם, עמ' קעה.

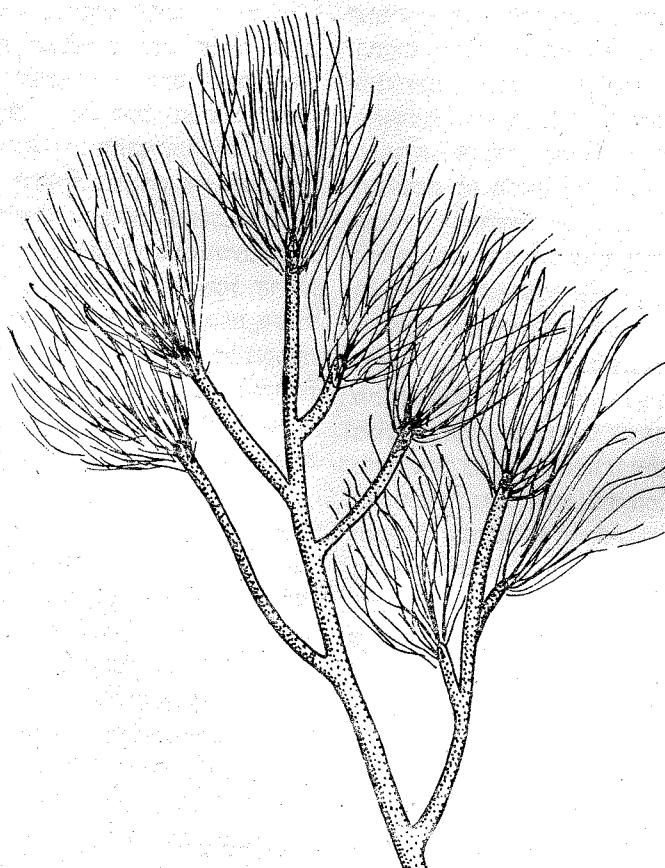
.51. ראה העירה .49.

.52. מה מוכיר צירוף זה את חרוויו של ח"ב ביאליק:
„הוי, אח נעה! אם-לא תדע לך כל-אללה —
אל-בית המדריש סור, דושן ותגונשן" ("אם יש
את נפשך לדעת").

.53. „עד הנה", עמ' קעה.

.54. „סמור ונראה", עמ' 232.

.55. ראה העירה .53.



.45. ראה העירה .42.

וביאו הקב"ה לייצר הארץ ושוחטו בפני הצדיקים
ובפני הרשעים; צדיקים — נדמה להם כהר גבה,
ורשעים — נדמה להם כחוות השערה. הללו בוכין
והללו בוכין; צדיקין בוכין ואומרים: היאך
יכלנו לכבות הר גבה כו? ! ורשעים בוכין
ואומרים: היאך לא יכולנו לכבות את הוט המשע-
ריה הזיה" (סוכה נב, א).

.47. ראה העירה .42.

.48. ראה ספרי בג"ל, עמ' 31–32. וכן הוא „קשישים
מפולמים" על פי „נכרי, שהביא דורון לישראל,
אפילו דגנים המפולמין ופירות בני יומן — מות-

ה", עמ' קעב.
ונראה", עמ' 204.

.2. 138—137.

אלוז", עמ' רלי-רמן.

זרוי הג"ל, עמ' 153—154.
ה", עמ' קעב.

ש רבינו יהושע בן לוי: „שבעה שמות יש
ר הארץ: הקב"ה קראו: רע, שנאמר
ת ח, 21) כי יציר לב האדים רע מגנורי;
או: טיל, שנאמר (דברים י, 16): ימל-
ערלת לבבכם; דוד קראו: טמא, שנא-
לים נא, 12): לב טהור ברא-לי, אלהים'
ל דאייא פמא; שלמה קראו: שונא,
(משל כי, 21): אם רעב שנאנך, האבי-
ם; ואם-צמא, השקחו מים; כי גחלים:
תה על-ראשון, וה ישלם-לך. אל תקרי:
אללא ישלמינו לך; ישעה קראו:
שנאמר (ישעה נז, 14): סולו טולן,
הרימו מ��ול מדרך עמי'; יחזקאל קראו:
נאמר (חזקאל לו, 26): יוסתרותי את
ך מבשרכם, ונחתתי לכם לב בשור'; יואל
צפוני, שנאמר (יאאל ב, 20): יאת
ארוחק מעיליכם" (סוכה נב, א).

ינו בבריתא: „חביבין ישראל, שסובבו
במצות: תפילין בראשיהם ותפילין בורו-
וציצית בגדייהם, ומאותות בפתחיהם. וועל-
דו" (תהלים קיט, 164) : שבע בימים

על משפטיך צדקך". ובשבע שגננס דוד
ארחץ וראה עצמו עומד ערום, וכיון שנזכר
עמדו ערום בלבד מצוחה. ולאחר מכן אמר: אוי
שבבשו — נתיחסה דעתו. לאחר שיצא,
יה שירה, שנאמר (שם יב, 1): למגנצה
ויבית — מומור לדוד — על מילה, שנית-
וינני" (מנחות מג, ב).

ה", עמ' קעב.

ותה המנעל", עמ' יב.
ה", עמ' קעה.

.2. כב. ראה ספרי הג"ל, עמ' 29—31.

ונראה", עמ' 147—149.

.144—134.